

szélyt amint fölönvellem, az Holmié. Nászhatják előre is, bár a temporális konditzióimat illetően gyanuperem van, nem tudom, mikor lesz futtatható széprózám. S lesz-e vajh?! Tejh?! Lágy kenyérh?!

Tisztelt chím, esetleg klónozni nem-e lehetne-e? Mostanában régi dicsőségem klónozzom hámsejtből, de a körömágyrágásnál folyton megakadok.

Hogy mikor léssen tehát rendes szülésem, asztat a Fennvaló tudná megmondani, ha, ki mostanság nem ügön kefélget engem, legfölebb rám, ha tetszik érteni, mert én nem ügazán. De bármikor beüthet bármi, iparkodni fogok köszönettel.

Nem szaporítvást tovább e klektikus, stílygakott levelet, maradok kalapemeléssel alá s an az Ön

Charles Bogardy Jolán Ja

(B.Pesten március havában Sandoredekor, ki zsákbahózen.)

Kedves Réz Úr Öcsém, bocsásd meg, ez a Jolán, amint egyedül hagyom, máris írni kezd, mintha ő kapta volna kedves leveled. Persze, ő legalább ír.

A felkérést köszönöm, amint lesz szépróza, azt, ígérem, Nektek adom. Hogy mikor lesz, nem tudom.

S lesz-é fer? Lesz-é passzé?

De abbahagyom, a Jolánság, úgy látszik, ragadós.

Szeretettel ölel:

L.

Parti Nagy Lajos

AZ ÉTKEZÉS ÁRTALMASSÁGÁRÓL

Gyógyíró-cédulák egy előadáshoz(-ból)

Igen tisztelt Hölgyeim és, hogy úgy mondjam, igen tisztelt Uraim! Önöket is felzaklatná, ha előadók lévére nem találnák a színpadot. Találnék. Igen. S közben, botorkáltukban még szekírozva is volnának, hogy „mikor lehet csinálni a sötétet, doktor úr”, mint-ha nem tudná a bizonyos Margitka, hogy az ilyesmi dolgokkal tessék a menedzseremhez fordulni. Az tud mindent, naná, hogy tud. Még ha most fel is kapta a kis vizét és elrohant. Az én Ilikém.

(...)

Egyébiránt, tessék csodálkozni vagy sajnálkozni lefele, de nem vagyok doktor, úgyhogy ne tessék doktorurazni itten. Már bocsánat, de nem csak egy doktornak lehetnek gondolatai. Emóciói. Látóköre a saját kárán. Én szaknévsorképes orvosegyetemi demonstrátor vagyok, ha éppen tudni akarja. Tudományos külső munkatárs több obezológián. És vegye tudomásul, attól, hogy ilyen piszlicsárébb meghívást is elfogadunk „A magyarság táplálkozásá”-ról, attól még lehetünk valaki. Ha nem doktor az ember, még lehet esetleg valaki.

(...)

Életveszély egy ilyen folyosó. Csoda, hogy elkeveredik az ember? Egy gyilokjáró. Egy effektív szutykos vékonybél, hogy úgy mondjam. Mért tőlem kérdezi a sötétet? Magácska itt a házigazda, nem? Ha van kíváncsiak, Mintha én volnék a háromfejű borjú. A fitnesszi szörny. Álomban, azt hiszi, én nem vagyok filmcsillag? És nem vagyok szőke, mint egy sportkocsi?... Egy szolárium? Egy pálmafás kempingnadrág a Bahamákon?

(...)

Mélyléböjtkúrás jó estét kívánok. Önök finom embernek látszanak, úgyhogy Önöknek bevallhatom, mindig valami kis szellemességgel szoktam kezdeni, valahányszor megtisztelnék egy ilyen meghívással, és hála a magyarok istenének, sokszor tisztelnék meg. Bár a valódi tisztelet egy rendes, egy Eu-komfórm-fokozatú pulpitus volna, nem ez a kutyareterát, kedves Margitka, illetve Alexandra, vagy isten tudja, manapság hogy hívják magukat, fiatalokat. Roxána?! Tetszik érteni? Ne zsenírozzák magukat vagy engemet, mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim, pár pillanat és elhelyezkedem. Beszuszakolom magam, ugye, mert ez nem szószék, ez szuszák. Csak tudnám, kérem, kinek gyártják az ilyen pulpitusokat! Gilisztológusoknak? Na. Itt állok, mást nem tehetek. Ecce szumo. Lehet nyugodtan kacarászni.

(...)

De zárójel bezárva, nem csinálom megint a cirkuszt, Ilikém. Ki vagyok én, hogy elégedetlenkedjem, nem igaz? Inkább térjünk a tárgyra, in medias res, nevem Fibinger, és ehhez képest itt tartom a megváltást a kezemben! Komolyan mondom, meg vagyok hatva, hogy személyesen ajánlhatom az Önök nagybecsű figyelmébe amerikai és magyar tudósok több évtizedes közös munkájának kvintesszenciáját, izzadságuk milleniumi gyümölcsét. Hölgyeim és Uraim, íme az örök magyar fiatalság ősanja, a méregtelenítés istennője, az Emese Acapulco diabetikus Gyógyíró.

(...)

Úgy látszik, az én Ilikém a nagy duzzogtában elfelejti, hogy ilyenkor van az első taps. Kisebb, nagyobb, de taps. És hogy ő szokott előtapsolni. Szépen, lelkesen, mint a porlekvár. De most nem tapsol. Pedig itt van valahol, mint a huzat, hajaj. Reménykedjünk, hogy nem rosszul van, és jelen előadásom után megrendelési űrlapokkal áll az Önök rendelkezésére. Ne habozzanak, vegyék kezükbe a testük méregzsákját, jobb ma, mint holnap. Gyógyíró az egészségre, forgalmazza a Figaszter Bt. Az első mérőpoharat hadd emeljem az Önök eljövendő egészségére. Szórakozzanak hasznosan, ahogy mondani szokták. Azért jöttek, nem? Okulni. Szórakozni, ha nem is röhögsélni. Nos, kérem a római egyes számú videobejátszást!

(...)

Egyes számú, tetszel hallani, Ilikém?

(...)

Ilike!?! Tudom, hogy itt vagy. Hallod?

(...)

Ha nem, nem. Én megmondom őszintén, nem lep meg, hogy nem. Nem kellett volna akkorákat reácsapkodni, Ilikém. Fellépés előtt. Kihozni a sodromból. Azt sikítózni, hogy ha te csapkodsz, én is csapkodok. De én az asztalt csapkodtam és a falat csapkodtam, nem direktíve a videót, csillagvirágom, már engedelmet kívánok! És most mi lesz? A magyarság táplálkozása videó nélkül? Hát kinek volt ez az ötlete? Nekem? Ugyan már!

(...)

Hallod? Fel vagyok zaklatva. Azt a micsurinját! De megoldom, ne féljél! Az élet nem áll meg, Árpád apáknak se volt projektora, és folytathatnám. Kezdjük azzal, hogy a fent említett magyarság táplálkozása sem élettani, sem népegészségügyi aspektusból nem tér el lényegesen az úgynevezett nem magyarság táplálkozásától, legföljebb az egy másik előadás. Hallom, Ilikém, ahogy ciccegel nekem a puncsos démonaid közül, de nézted volna meg inkább, hogy működik-e a megütlelt technikád. Hacsak nem pont, hogy megnézted a kis bosszúszomjadban, ha értel engemet.

(...)

Sugdolózzanak nyugodtan, elvégre ki ez idefönt, hogy ne? Ez az obez embertárs. Lehet fogadásokat kötni, odasúgni a kedves feleségüknek, hogy ez a tamagocsi abból a pulpitusból ki nem jön, és lehet visszasúgni, hogy nanánem, mer ez még náladnál is kövérebb. Na ja, feleli Ön, tisztelt uram, ha nem tévedek, na ja. És persze rögtön a saját hasát próbálgatja, de hiába, mert egy ilyen százszázalékos, úgyszólván gargantuid gyomortágulásnál már a homlok is has, és a boka is has, és egy ember az önnön egész valóját mégse tudja behúzni, bárhogy is törekszik. Ettől a felismeréstől Önt úgyszólván állati bánat fogja el, és nehéz, de végleges elhatározásra jut: jól van, Ilike, te akartad, csillagvirágom, én a holnapi naptól egy falat nem sok, annyit se eszek, nem, és kész, betegegdek meg, szállítsanak kórházba, mi több: nem írok alá semmiféle mesterséges táplálást, ne is reménykedj, az infúziót elharapom, nem eszek, nem iszok, ezt igenis így vedd tudomásul a továbbiakra. Bizony, ezt gondolja, Ön, tisztelt uram, a befelé zokogó testével, melyről csak a mi Urunk és Teremtőnk látja, hogy kifejezetten filigrán az obez külseje mögött.

(...)

Ne hitessük magunkat, tisztelt uram, a zsírkönny halotti gyertya, egy koporsóban utazunk, a zsírsejtszám aktuális különbsége elhanyagolható. Legyen a történetes előadó egy fitnessalapú egyén vagy egy obez egyén vagy épp az én pótolhatatlan Ilikém, mindenki ugyana pulpitus mögül beszél, a mérgezett és lakkosra nyalogatott teste mögül, s ugyanolyan koporsóba helyezik, ha finíta van a komédiának, ugyanolyan szűk és lapos és rigid tákolmányba. Ugyanilyenbe.

(...)

Csak vicceltem, Ilikém. De legalább picikét idefáradhatnál, hogy bemutassalak a tisztelt publikumnak: íme, ez itt, akiről beszéltem, Hölgyeim és Uraim. Menedzser, asszisztens és effektív Ilike egy személyben. Mert úgy illenék, hogy ne csak én emeljem a poharamat az itt ülők kedves egészségére. Pláne ha neked az én emelésem permanens vörös posztó.

(...)

Nem jön, pedig mindent hall. Na, mindegy, képzeljenek maguk elé egy csinosnak mondott, szabadidőkosztümös asszonyt, lila karikákkal az élénk kis szeme alatt. Megfogyva bár, de törve nem. Őhöz láthatóan bizalommal fordulni előadás után. Remélem, még nem felejtették el: a méregtelenítés istennője, az örök magyar fiatalság ősanja, Emese Acapulco diabetikus Gyógyíró, kétféle kiszerezésben, adagolóval és anélkül, vegyék kezükbe a testüket, jobb ma, mint holnap. A méreg nem vár, ne várjon Ön sem! Ruhatár mellett balra. Jól mondom, Ilikém? Nem kicsit modortalanság, hogy nem tiszteled meg szépen a mi kedves közönségünket? Mert meg vagy halálosan sértődve, ugye. Ugyanabba az önérzetedbe, amivel engem szakmailag és emberileg a bélsárba szoktál volt taposni... Nagyon kíváncsi vagyok, ez a mi közönségünk kinek adna igazat, ha elejétől a végéig, inkluzíve intimitások, a problémát föltáró jelleggel elmesélném. Ne integessél hevesen, tudod, hogy úgyse mesélem el.

(...)

Hát hogy kezdjem el az előadást tudományos háttéranyag nélkül, Ilikém? Videó nélkül? Hát nem te mondtad, hogy videó nélkül a lepcsés számot ki se nyissam, és csak azt figyeljem, a bejátszást? Na, ne légy már olyan beritttyentett veréb, hát legalább egyet meghajolni gyere be! Én mondom neked, soha jobb közönséget! Ezeknek a szeme se rebben. Még a Phönninger-féle bélgáztesztet is megcsinálhatnánk velük, ha ugyan a ballonosztátot is nem felejtetted otthon.

(...)

Megmondom őszintén, ha én ülnék az Önök tisztelt helyében, én egy ilyen felvetésnek a gondolatára is rögtön elájulnék. Elájulnék. Hogy ne hogy már nekem egy ilyen színpadra esetleg ki kelljen mennem! Még mit nem? Az ember elfárad a kedves partnerével egy nyilvános előadásra, eleve tükön ül, azt várja, hogy mikor csinál a soros Múvház-margitka sötétet, mikor lehet végre tövig kiereszteni azt a nyomorult hasat, leejteni a vállat, az arcot, az összes micsodát. Egy ilyen előadás előtt az úgynevezett gondolataink maximum arra irányulnak, tisztelet az ügyes kivételnek, hogy szorít a melltartónk, hogy máris viszket a herénk, az elült és összetapadt, hogy úgy mondjam, berendezésünk, vagy teszem azt, hogy mért ilyen ormótlan minden betét, még hogy szárnyas, haha, nevetnie kell az embernek, maximum füles, ez meg itt, és itt, ugye, a kedves partner neve szokott következni vagy egy csúnya jelző, ez meg itt mellettünk pöffeszkedik, vigyorog, és még a sötétben is köszöntget, mint a napraforgó, ugye, Ilike?

(...)

Én, kérném tisztelettel, amikor még ott ültem, az Önök helyébe, majd szörnyemet haltam, hogy ne hogy már egy ilyen gurgulányi majom pont engem találjon kiszólítani, mint az iskolában. Mert én nagyon is ismerem az ilyesmit, ahogyan az összes többi rohadék, haha, osztálytárs egyszerre megkönnyebbül, hogy átmenetileg megúsztá, mintha mentőt látna elhúzni, sőt van képe még biztatni is engemet, szinte odalöködni fizikálisan az énektanár elé, aki a minimum, hogy el akar énekelteni egy szép Hull a szilva a fáról-t három négy, netán elszolmizáltatja az emberrel az Üdv rád és házad népére-t, vagy ami még rosszabb, megkérdezi, hogy áll a tanuló a népitánccal. „Mert az rádférne, kisbarátom, legalább egy alapos twisztelés vagy mi, mert már belé se férel a kék köpenyedbe, és mondd meg az anyádnak, hogy igen jól mehet tinektek, miközben a másik egyed, aki etióp pajtás vagy felnőtt, az meg éheznek.” Ezt mondja, én meg állok ott, mi az anyád, kérdezi, konyhalány, mondom, na, az meg is látszik, a konyhalány a kövér sejhajodon, mondja. Úgy értve, Sejhaj, száll az ének, takarodjak a helyemre.

(...)

Ne sóhajtozzál, konyhalánynak lenni nem szégyen, Ilikém, de hogy ez a konyhalány, aki az anyja volt, még ma is meglátszik az embernek minden mondatán, ez bizony aljasság. Na és ha nem fértem bele a kis köpenyembe? Mit jön ezzel egy énektanár, ha ráadásul ott volt munkásór a szemem előtt, hogy folyton ki volt növe a köpenyem. Hogy mi köze van ennek a tárgyhoz? Nagyon is sok köze! Mindennek van köze, nem csak a lábnak, Ilikém.

(...)

Pardon. Kihozzam az ellenőrzőmet? Nem hozom. Egészségedre, Ilikém. Egy szabályos élettárs ilyenkor legalább megrázza az embert, hogy ébredjen a rossz álmából, és fogja neki a halálverejtékes homlokát, nem pedig hánytat és sütizkedik, mint Marci Hevesen. De ha nem, nem, ne zsenírozzál, üljél a punyi sötétben nyugodtan, amíg a másik törődik a magyarság érdekében, meg a tartós méregtelenítés istennőjének, az örök magyar-amerikai fiatalág ósanyjának, a te Emese Acapulco diabetikus Gyógyíródnak az érdekében. Melynek zacskós és rágógumi-változatával fogjuk honorálni minden ön-

kéntes segítőnket, Hölgyeim és Uraim! A rût salak nem vár, ne várjon Ön sem, jobb ma, mint holnap, vegyék végre kezükbe testük méregzsákját! Egészségükre! Föltételezem, hogy tele van a dolgos kezed valamivel, és nem tudsz tapsolni, csillagvirágom. Vagy el-tévesztetted, hogy mikor kell. Mert itt speciál megint kell, te irtad be filccel, hogy taps. (...)

Persze hogy iszok. Hát mit igyak? Talán a Margitka szénsavas vizét? Ez a legegyszerűbb a Kárpát-medencében, nemde bár?! Leérettségizünk, első munkahelyünk lesz és tartós kapcsolatunk, akivel a fellatióig menően megértjük egymást, ugye, és ez már arra jogosít fel, hogy szénsavas, dúsán szénsavas ásványvizet készítsünk a meghívott előadó pulpitusára, jó lesz az annak, úgymint micsoda egy bönyényi bálna, hadd fúvódjon tovább és tovább, majd egyszer elszáll a szószékével együtt, naná, csocsi a pofájába, legföljebb integetünk a himbatag emlékének, mi, ifjú Margitkák vagy Jenniferek, mert a mienk a jövő az apáink forradalmi rendszerváltó verejtéke után, akik vígan műzlizkedünk, és intimtornán nyögdecselünk szerda-pénteken, de az ásványvíz, az szénsavas.

(...)

Hölgyeim és Uraim, igazuk van, ha nem tudsz mást, mint eldalolni privátim bajod s örömed, nincs rád szüksége a világnak, ezért a lantot hanyagoljad, ésatöbbit, a költővel szólva, térjünk a tárgyra! A magyarság táplálkozása egyidős a magyarsággal, sőt, azt is mondhatnám, hogy sőt. Mert ha szabad visszarefektálnom, mi lesz így a magyarsággal, nem tetszenek tudni? Elszáll gyökerestül? Mert a szénsav a szódáslovak halálhörgése, Hölgyeim és Uraim, és aki ennek ellenére ilyesmit nekem idekészt, az az életemre tör, és a népére, melyhez annyi szállal tartozom, valahány csepp esik rája.

(...)

Ilyenkor az én Ilikém Radnóti Miklós: Nem tudhatom című költeményét szokta elszavalni, viszonylag kevés benne az „s” betű, ezért szereti többek között. De ha nem lesz vers, nem lesz. Végül is hogy jövök én ahhoz, az én helyzetemben, hogy méltatlankodjak? Ahelyett, hogy szépen megköszöném. Mindent köszönök, Ilikém, igen. Nézzenek rám, Hölgyeim és Uraim, nézzenek egy embertársukra, és vonják le a következtetést. Ilyen volt, ilyen lesz. Azt éppenséggel nem tudom megmutatni, videó nélkül, ugye, hogy milyen lesz. Egészségükre. Engem ez tart életben, az úgynevezett Emese Acapulco diabetikus Gyógyíró.

(...)

Az az igazság, nincs mindig jól, az én szegény Ilikém, hányini jár belé a lélek. Ezt egy híres és jó humorú professzor mondotta volt a hévízi bulimia-szimpozium állófogadásán, egyenesen a somlói galuska fölött, ahol szerencsélhettünk részt venni, sőt tudományosan fellépni. Jól mondom, Ilikém? Nem? Vagy opponálsz? Megint opponálsz nekem?!

(...)

Hogy ismét a költőt idézzem: nemár, hogy hagyjuk, hogy a sors fogja már a Volánt!? Miért, ha van megoldás: jobb ma, mint holnap, vegyék kezükbe a testük méregzsákját az Emese Acapulco diabetikus Gyógyíró segítségével, kétféle kiserelés, csikóbőrös és pévécé, viszonteladóknak kedvezmény, részletek előadás után a ruhatárban, garderob-shop, fényképes kúrafüzet, amerikai tudósok bevezető tanulmányával. Magnetikus gyógyíróval az egészségért. Figaszter Bt. Hallod, Ilikém? Ne dugjad a kicsike fejed a krémtúróhabba, mert megfulladsz, mint Hajdúszoboszlón. Tudom, hogy hallod. Egy szót el nem mulasztanál, hogy mit mondok rólad. Hogy nem-e valami intimet, sőt huncutot, csillagvirágom. Hallgatsz? Nem baj, majd a fekvő hantomban, majd akkor, ne féljél, éjjel-nappal válaszolnál temetői órán, csak jöjjenek föl a síri homályból, de tudodki!

(...)

Itt az ideje, Hölgyeim és Uraim, hogy feltegyük a kérdést, mire mindez? Mért táplálkozik a magyar? S ha már táplálkozik, mért ezzel a konok és mondhatatlan szenvedéllyel? Mennyi éhezés és nélkülözés sovány tüzeben kovácsolódott ilyen túlsúlyossá, hogy százötvenezer tonna zsírszalonna sem elég, mert nem elég, sohasem elég betölteni az évezredes hiányt, feneketlen kutat, végtelen úrt, melyben szomorúan lötyögnek, mintegy elvesznek az üzletközpontok és fitnessdisznótorok? Azt hiszem, még Kölcsey Ferencünk is széttárná a kezét válasz helyett. Hízik, kérem, mert bizonytalan az emberi holnap, és nyúlfaroknyi a szív ideje. Hízik, mert szegény és balsorstépte, hízik, mert gazdag és szorongó, hízik, mert éhes, és hízik, mert jóllakott, s ha épp nem hízik, retteg, hogy holnap hízni fog, illetve fogyni fog, és e rettegéstől sürgősen, eszeelhiánya táplálkozni kezd, következésképpen hízni kezd, míg rá nem szakad egy hajnalon a szemfedő, e fült hájfodormány.

(...)

A magyar szív, és ezt tőle semmi Trianon el nem veheti, több mint százezret dobban minden huszonnégy órában. Egy ősi pumpa, ahogy mondani szokták, mely majdnem hét liter vért szivattyúzendik százötvenötezer kilométernyi véredényen keresztül per órás bontásban. Ez közel huszonnétezer liter per napontai bontásban, és cirka félmillió köbméter ötven év alatt, mely tizenötmillió magyarra átszámítva... nos, igen, nekem számmal írta ide az én Ilikém, az annyi nulla, mint... Nagyon szépen köszönöm, Ilikém... Rengeteg nulla. Rengeteg habos, piros vér. Nincs annyi vajúling a Kárpátok szent ölében, bokály és tekenő, legyen elég, hogy rövid a magyar szív ideje, és a nem magyaré, ezt mindig tegyük hozzá a méltányosság nevében, miközben hosszú a sír.

(...)

Sokat beszélek, Ilikém, ugye? Egyenesen csapongok itten. Ráadásul ezek nem is voltak előre megbeszélve. Hanem csak úgy, ami a szívemen a számon-alapon. És ez téged piszkál, mert ezt te nem bírod meghúzni, mint a cikkeimet... Ugye? Nekiesni a golyóstollal, már bocsánat, mint bolond tehén a kedves édesanyjának, a legkomolyabb cikkeknek is, kulturális tárgy, egészségügyi tárgy, tudományos felfedezés, lírai betét, nekimenni a henteskésekkel, a csobogó szikékkal, és kihúzni belőle mindent, le arról a tárgyról minden fölösleget, le a cupogó hártás csontjáig, kis zokniját, kis nadrágját, kis bőrét, ugye, agyoncupaszítani a fensőbbség szigora által. Tudom, miről beszélek. „Milyen fogalmazás ez, te, és mi az, hogy szép este van, este van és kész, ki a mennyei atya vagy te, hogy eldöntsd, hogy szép-e, mi? Jössz ének-szertárba, gatyád előre letolod, úgy jössz, az anyád hümhüm micsurinját!” Egészségünkre.

(...)

Nincs igazam, Ilikém? Dehogynincsen. Azt te éppolyan jól tudod, mint én, még ha most halálosan meg is vagy kicsit sértődve. És megvonod mitőlünk a szíves kis közreműködésedet. Egyelőre legalábbis. Ne nehezteljenek rá, Hölgyeim és Uraim, az én pelyhes hímeztőjásom egy gazdagon érezett lélek markáns szuicid vonásokkal.

(...)

Az embernek tudnia kell, hol csúszik épp a test templomának kilencméteres szellemvasútján a betevő falat, mit Önök a kéjcéjú hobbievés oltárán iksz órával ennek előtte feláldoztak, hol jár e csülök-, fasírozott- és tiramiszugleccser, szaknyelven kimusz. Hol lopózkodik, hol kanyarul a maga 2,5-től 3,0 centiméteresig terjedő sebességével per perc, míg átjut a nyombélen, az éhbélen, a csípőbéli, a vastagbéli, melyben öt óra elteltével megpihen, majd szomorúan, nevetség, undor s vaskos tréfák tárgyaként, nem részletezem e mindnyájunk számára oly fontos fázisát a magyarság táplálkozásának, minden testek útján eltávozik abból az elasztikus bombából, akik vagyunk, s akikben időzít-

ve ketyegtetjük a zsíros szívünket, és félünk és félünk, és ülünk a szobabiciklin a negyedik töpörtyűkrémes kenyérrel, ülünk a létezés betölthetetlen üressége fölött, és jajveszékelünk, és bőgünk, azaz bőgnénk, ha nem lenne teli a szánk, amitől még jobban bőgünk kell, az idők végezetéig.

(...)

Ha, neadjisten, közönséges akarnók lenni, akkor, engedelmiükkel, innen a távolból is meg tudnám határozni, hogy a kedves nagyságos asszonynak merre jár odalenn a vacsorája. Akár fogadhatunk is, van akkora gyakorlatom, csukott szemmel, hang alapján is megmondom, hogy, ha szabad így kifejezni magam, merre járnak a magyar hajók, azaz merre rohadnak és hasznosulnak ama bolyhos sötétben és mélyintim összeszorultságban az önök nagyrabecsült falatjai. Nincs igazam, Ilike? Hányszor megmondtam tenálad is, centire. Háttal voltál nekem, és megmondtam, akárhogy rázkódtál a kis perisztaltikádban.

(...)

Ha a szórakoztató lenmagdiéta mellett az Acapulco Gyógyírót fogyasztják, az Önök tisztelt és végtelenül terhelt szervezete előbb-utóbb úgy érzi, eljött a tavasz, ütött a nagyta- karítás perce. Ha Önök éreztek már hasonlót, tudják, mire gondolok. Arra az effektív tébolyra, hogy én most akkor elharapok minden mérget, lecsapok rájuk, de az utolsó dobozig, gombócig, szeletig, karikáig, otthon és bárhol, étteremben, gyorsbüfében, fogadáson és temetésen, megtámadok mindent, ami hús, ami cukor, ami só, ami csak a szegény szájamon átkergethető. Harapd, te test, nesze, zabáld el magad elől, mert az a biztos, Hölgyeim és Uraim, mert csak azt nem eszi meg az ember, amit már megevett, így lesz vérré és terrorsá minden forradalom, tudjuk, ez milyen, ugye, Ilikém, ha itt vagy valahol, sírva, kéz a kézben üresre zabálni a spájzot egy téli alkonyat lekvármocskos sötétjében. Ezzel nem azt akarom sugallani, hogy az Emese Acapulco Gyógyíró, ugye effektíve étvágygerjesztő hatása lenne, nem, Ilikém, ezt te legfeljebb félreérted, ahogy mindig is erre voltál énnekem berendezkedve.

(...)

Az élet alapvető igazságtalansága, hogy azok híznak, akik amúgy is nehezek. És amikor már nincs tovább, amikor a kétségbeesetten emésztő, száz százalékig fűtésre és büntudatra kapcsolt szervezet szájában megáll a kanál, és a lenyelt szomorúságtól, tehetetlen dühtől se le, se föl, amikor úgy áll ott az ember, mint egy eldugult, meztelen gégecső, akkor fel kell tenni a kérdést: ki vagyok én, Hölgyeim és Uraim, ki vagyok én, kedves Ilike? Ez vagyok-e én, ez a nehéz, sírzagú paplan, ez a zsírbunda, vagy pedig ez az én konkrét életem gyógyíróstud és rendezvényestül, már bocsánatot kérek, pusztán rám rakódott és szabályosan fogva tart, és az állítólagos szeretetével zsarol, amiről beszélhetnék, hogy milyen rámcsapkodásokból és nyelvi támadásokból áll, mely nem csak a nyomda-, de a semmilyen festéket el nem tűri.

(...)

Akartam én vajon ezt a harminc kilót vagy negyven kilót vagy kilencvenhét kilót, ami effektív orvosi túlsúly a karcsúságomon? Nem akartam. Hanem? Hanem csak szúrt és bökött és szagztatott a világ, és valamivel ki kellett párnázni a lelkeket. Enni akartam, nem hízni. Enni, kiszívni, kiharapni s a legbiztosabb, legintimebb helyre eltenni magamban az örömet, oda, ahol mindig megtalálom, a csecsemőkori számba, a nyammogásomba, a csecs emlékezetébe, melynek pólyás kannibáljai vagyunk mindannyian.

(...)

Hölgyeim és Uraim, hát tehetek én róla, hogy lelkesen osztódott a testem, kelt és dagadt, mintha húznák, fogyókúrák szküllái és karibdiszei között nőtt idáig, ahol már nincs

tovább, egy tapodtat se. Illetve! Így volt ez addig a napig, amikor a magyar fiatalság ősanynja, a méregtelenítés istennője, az én Ilikém Emese Acapulco Gyógyrójának kicsi kelyhét először ajkamhoz emelhettem. Egészségükre!

(...)

Ide hallom a fejszónálásodat. Hálás vagyok, Ilikém, hogy rám figyelsz, hogy a legkisebb rezdülésemet is észreveszed, csillagvirágom, köszönöm előre is, mondhatom, köszönöm, hogy itt hagysz a legnagyobb micsurinban, és a büfé csecsén lógol, illetve a klozettén felváltva, már meg ne haragudjál az éleslátásomért, aminek itt iszom a levét, hálás leszek, ne féljél.

(...)

A majdani kövér ember nem lesz, hanem születik, noha a tulajdonképpeni obezitás a gyerekkor talajában gyökerezik, mint azt a neves túlsúlykutató Ernst C. Gibbons is megállapította. Ó, a könnyhomályú gyerekkor, ahol minden eldőlt. De nem a dundiságon avagy dagiságon, ugyan kérem! Az igazi, a keserű, a megválthatatlan obezitás, a kövérség fatalizmusa az nem a nevetséges csecsemőkilókról ismerszik meg, amelyek már a napra téve is elolvadnak, mint a csibezsír, nem, Hölgyeim és Uraim. Hanem a halálosan komoly mozdulatról, ahogy az illető kis egyén az édesanyja kebeléért nyúl, avagy karon ülő gyermek lévére a tápszeres üvegért, melyet semmiért el nem cserélne, és a fehéredésig, a szemkifutásig szorítja, már kiserken a vér, és nem adja oda a nővéreinek, inkább törjön az üveg, a gyöngöcsont, a járóka, jöjjön, aminek jönnie kell. Nehéz gyermeknek lenni, melynek még foga sincs, de már harap, már mammog, mindegy, mit, pékgombot, tízfillérest, pisztolytöltényt, és mindent megeszik, krétát, kolbászt, zöld szilvát, kocsikenőcsöt, távirányítót. Egy ilyen mindenre elszánt kisgyerekgyomor az úgy tágul, de úgy, Ilikém, erről neked is van tapasztalatod, nem? Hiába riszálod manapság a bőrtágulásodat.

(...)

Azért mostanra megszólalhatnál, akkor is, ha eléggé el nem ítéld az azt mondd el, grémium előtt, amit az öltözőben voltál szíves, hogy én mekkora kupac senki vagyok, és ha te nem volnál, szívem bulimiája, akkor én már rég vitrini zsírmáj-zsírszív volnék az obezológia folyosóján. Lennék. És ha még egyszer nyilvánosan betörülkötök az Acapulcóból, akkor semmi jóra ne számítsak. Ne félj, én már rég nem számítok semmi jóra, de ezt ne most vitassuk meg, ne untassuk a fáradt hallgatóságunkat, azt úgyis kitalálták már maguktól, hogy a te Emese Acapulcód kannás unikum, csillagvirágom. Ukrán.

(...)

Ehhez képest nem tudom, mért pont azon kell a karmolásig menően megharagudni, sőt elrohanni, ha az élettársad kiigazít a beszédhibádban, kis szűcs mit sütsz, satöbbi, sós húst, lényeg a lényeg, meglátszik, ha nem gyakorolsz, Ilikém. Kár, hogy nem tetszhetnek hallani, kicsit selypike, Hölgyeim és Uraim, miután a fogai tönkrementek a rendszeres hánytatástól. Ezért sem szólal meg talán. Tetszik, nem tetszik, ezt ki kell mondani magyarázatra, ha ez az igazság. A mélyléböjtkúrának ára van, na. Nagyon igaz a mondás, hogy a hányást a Mindenható ajándékba adta a hipochondereknek.

(...)

Ha nem kapja meg tőlem a bölcs törődését, mert elfoglalt vagyok a kültagi előadásommal, ugye, mindig ezt csinálja. Azt hiszik, nem tudom, hogy mit? De tudom. Odakünn meg-evett két nullás joghurtot, aztán három fásírtos zsömlét és két franciakrémest, ettől pánikba esett, és, már bocsánat, nem győzte lenullázni. Ami őnála farkaséhséggel jár. Bizony, Ilikém, ha én kényszerevő vagyok, akkor te meg bulimiás vagy, fitnessz a füledbe,

már bocsánatot kérek. Te vagy a mérleg nyelvének egyik végén, én a másikon. Mondjuk, ez bármikor megváltozhat.

(...)

Voltak már Önök avagy a kedves partnereik nettó ötvenhét kilóak? Azután pedig voltak száznegyvenkilencek székelés versus szaunázás után? És kisvártatva újra előlről? Akarták már Önöket egyszerre szerződtetni olaszországi hajóbarba éhező- és habzsolóművészként? Hogy szezon első felében fölhízod, másodikban leadod, Pityukám? S egyáltalán, már ez a borzalmas Pityukám? És nem akarom mondani, hogy ez kinek volt a szervezése és az ötlete, amelynek során megroppant egy, szinte azt mondhatom, szép kapcsolat. Hogy ki mindenkiel volt effektív majdmegmondommicsoda. Pedig bulimiásba kevés a nimfomán, ezt a professzor úr is megmondta Hévízen. De hagyjuk. Megszoktam, köszönöm, és erre a kis időre azt is köszönöm, Ilikém, hogy rendszeresen rám vágogatód az ajtót, ahelyett, hogy csinálnál valamit, tudod?

(...)

Tegyük fel ismét a kérdést: örökké ízlelőbimbóink ágyasai és ágyasnői akarunk lenni? És adjuk meg reá kórusban a méltó választ, mielőtt hazamegyünk innét: „Nem. Hanem sokkal inkább a felemelt fő, a tiszta lehelet és tekintet, a jó gyomor az, amit választok utánvéttel. Igen, az Emese Acapulco Gyógyíróra szavazok, nem a halálra. Két héten belüli szállítással, fényképes programfüzettel az egészségért.” Egészségükre. Még hogy nem unikum! De ha ez teszerinted nem unikum, akkor viszont én nem is lehetek részeg, amit sugallsz nekem, mint valami lelkiismeret.

(...)

Ordenáré meleg van itt. Tudják, hogy az ember zsírja szobahőmérsékleten olvad. Egészen szabatosan nem is zsírnak, hanem olajnak kéne hívnunk. Hát nem szebb, Ilikém? Emberolaj. És az emberolaj fajsúlya kicsiny, ezért van, hogy a kövér emberek könnyebben lebegnek a vízben, mint a soványak, a még kövérebbek még könnyebben, és így tovább, egészen a vízen járásig menően, úgyhogy az ember egyszer el fog szállni bizonyisten. Ehhez a tartaléka úgyszólván kimeríthetetlen, mert roppant szívesen tárolja a zsírt, és láthatnák, ha jó lenne, mondjuk, a videó, hogy az emberi zsírsejt micsoda eleven paplan a bőr alatt, egy orbinárian nagy bundabugyi a hason, a faron, a hátán, az agyban, a lusta bélfodorban, mely a vékonybelet függeszti fel, a szívben, a lélegzetben, Hölgyeim és Uraim, hol zsírsejt van, ott zsírsejt van, a szerelmi csókban, mindenütt. Ahol ember van, ott zsírsejt is van, igen. Az ember, ez a földre bukott angyal szírral fűt, zsírral világít. Hallom én, hogy nekem köhögsz, Ilikém, kiskutyám, s azt is hallom, hogy mit. Hogy egy ilyen pojáca, egy ilyen állatorvosi személy dőljön már el a hülye pulpitusával.

(...)

El is dől, ne félj. Hajaj, hogy el. Ugyanígy jártam Kunmadarason, ahol szégyenszemre a kacagányos polgárőrök vették le rólam a község szószékét, ahonnét már Kossuth Lajos is beszélt, fűrészelték és kalapálták, szabályosan fejre állítottak, mint egy szobrot, ráadásul nem szűnő taps közepette, késett a nótaest fél órát, disznótorral. Látom, hogy azt hiszik, ez is az előadás része, és be van próbálva a részünkről, mint a videó meg a satöbbi. Ugye? Hogy ezt a szakramenter kredencet hordom magammal városról városra, kolbászszenelésről kolbászszenelésre, naná, cipelem a csomagtartóban, mint valami oltárt, a magyarság oltárát, már bocsánat. Rosszul hiszik, mert ez, kérem, ez nem része semminek, se az előadásnak, se az ártalmasságnak, se a magyarságnak nem része, legföljebb az én szenvedélybeteg életemnek a része, ugye, Ilikém, ha túléltem egyáltalán a szívemmel, mert hiába teszem itt a célzásokat a követelésig menően, hogy technikai okok miatt beszorultam ide, tessék szépen kihaladni, nem és nem, Önök, Hölgyeim és

Uraim, vérre vágnak, vérre és circenses, ahogy a mondás mondja. Tetszenek érteni? Nincs tovább. A Margitka, azonnal üríttesse ki a termet! Hallod, Ilike? Hallasz a minyos füleddel? Sötétet kérek! Na!

(...)

Mondandómat ezennel befejeztem.

Várady Szabolcs

EGY RÖPKE VERSELEMZÉS

Radnóti Miklós: Koranyár

1

*Kis réten ülök, vállig ér a fű
s zizegve ring. Egy lepke kószál.
S zizegve bomlik bánatom, a nap
felé az útról könnyü por száll.*

*Leül a fű is, fényes szél taszítja,
az égi kékség ráncot vet fölöttem,
apró neszek s apró szöszök repülnek
a fák közt, merre verset írva jöttem.*

2

*Szavak érintik arcomat: kökörcsin, –
suttogom, – s te csillogó, te kankalin,
Szent György virága, Péter kulcsa te!
hullámos folt az árok partjain!*

*S ha elvirítasz, majd jön helyedre más,
törökszegfű jön, apró villanás!*

3

*Fölállok és a rét föláll velem.
A szél elült. Egy kankalin kacsint.
Elindulok s a másik oldalon
a hullószirmu törpe körtefák
hirdetik, hogy úgyszincs irgalom.*

*De jön helyükre más. Megyek
és jön helyemre más. Csak ennyi hát?
akárha vékony lába tűnő csillagát
a hóban ittfeledné egy madár... –*

*Micsoda téli kép e nyárra készüléskor!
és szinte pattog újra már a nyár.*

*

*Bokor mozdul s a fűvő napsugáron
egy kismadár megrémült tolla száll.*

Attól fogva, hogy Radnóti rátalál a saját igazabb költő-önmagára, korai verseinek plakátszerűségét gyöngéd realizmusba fordítva át, ami egyidejű azzal, hogy a szabad versről áttér a kötött formákra, megjelenik verseiben a korai halálra ítéltség előérzete, sőt tudata, ahogy ezt már első érettnak mondható kötetének a címe is jelzi, 1936-ban: JÁRKÁLJ CSAK, HALÁLRAÍTÉLT!

A világ apró rebbenéseinek számbavétele, a természet, a szerelem, egy szóval az idill védelem és ellenpont is a gyilkos világgal szemben, de állandó veszélynek kitéve – ezt jelzik az ilyen vers-zárlatok, már 1936 és 39 között:

„lassú szívemben ilyenkor lágyan / szenderg a folyton készülő halál”

„az utcán béke lengett s valami borzalom”

„a költő bokáig csúsós vérben áll már / s minden énekében utolsót énekel”

„s majd megfagy rajtad is, ne félj, a gyöngy verejték.”

„Olyan, kit végül is megölnek, / mert maga sosem ölt.”

És ez után következik a posztumusz kötetben, a TAJTÉKOS ÉG-ben a KORANYÁR. Azért választottam ezt a verset, mert érdekelt, hogyan bontakozik ki benne, ezúttal sejtelmesebben, áttételesebben az idillt elkomorító rossz előérzet, és azért is, mert nem tartozik a közismert Radnóti-versek közé.

Tudjuk Radnóti-ról, hogy szerette a zenét, és nemcsak önmagáért, hanem ihletforrásnak is tekintette, a zene hallgatása közben támadt képzettársításokat felhasználta verseiben. Ennek a versnek a szerkezetében, a motívumok játékában érzek valami zenei párhuzamot, talán még indíttatást is.

A vers, számokkal elválasztva, négy részre (ha úgy tetszik, négy tételre) tagolódik.

Az elsőnek a jellegét talán így jelölhetném: arkádiai mikrorealizmus: „*Kis réten ülök*” – de egy átlelkesített, antropomorf tájban: „*Leül a fű is, fényes szél taszítja*” (mintha egy embert valaki mellbe lök, és az a fenekére huppan – ilyesféle képzeteink támadhatnak), „*az égi kékség ráncot vet fölöttem*” – mint egy ruha, és a röpülő szöszök egyaránt kapcsolódnak az erdő realitásához (hiszen eredhetnek a növényzetből, a fák terméséből) és a „*ráncot vet*” nyomán fölmerülő, mondjuk, varródoboz-képzethez.

A második réteg és szintér: a költészet. Az első rész utolsó sora pendíti meg a témát: „*a fák közt, merre verset írva jöttem*”, és ez veszi át a főszólamot a 2. részben: a táj elemei *szavakként* kerülnek a versbe (óhatatlanul felidézve a későbbi olvasóban a TÉTOVA ÓDÁ-t:

„Mert annyit érek én, amennyit ér a szó / *versemben s mert ez addig izgat engem, / míg csont marad belőlem s néhány hajcsomó*”). Virágok nevei sorakoznak: *kököröcsin, kankalin* (másik neve: Szent György virága, de úgy is hívják, hogy Szent Péter kulcsa), *törökszegfű* – mind tavaszi, korán nyíló virágok.

A 3. rész címkéje ez lehetne: A lebegtetett baljóslat. Ahogy a 2. rész témáját az 1. rész utolsó sora pendíti meg, a 2. részben is fölbukkan egy elem, ami majd később bomlik ki: „*S ha elvirítasz, majd jön helyedre más*” (konkrétan: a kankalin helyére törökszegfű) – de ez késleltetve, csak a 4. részben valósul meg, amihez előbb hozzájön a 3. rész zárata: „*a hullószirmu törpe körtefák / hirdetik, hogy úgyszincs irgalom.*”

Látszólag nincs szó egyébről, mint a természet körforgásáról, de az „*úgyszincs irgalom*” aránytalanul komor színezete baljós súlyt ad az amúgy banális tényeknek: hogy a virágok elhervadnak, és mások nyílnak majd helyettük. És máris egy újabb kis nyelvi elhangolás lop be a versbe egy mélyebb jelentésréteget. „*Majd jön helyemre más*” – ez nem egészen illik a helyzethez, hogy tudniillik leült egy kis réten, aztán fölállt, elindul, kiballag a tájból, de az nem marad soká üresen, előbb-utóbb arra jön egy újabb kiránduló. Jelenti ezt is, de sugall valami súlyosabbat, egzisztenciálisabbat, ami együtt hangzik az „*úgyszincs irgalom*” szólamával.

De Radnóti itt nem engedi, hogy ennek a versnek a finom zenei szövetében patetikus túlsúlyra jusson ez a szólam. Megmarad a természet választott körében, a disszonanciát képileg csak az évszak váratlan idegensége jelzi, de maga a kép, amivel jelenlétének rövidre szabottságát döbbenetesen felidézi, rendkívül finom, lágyan lírai, és a csillag metaforája még enyhén kozmikussá is színezi: „*akárha vékony lába tűnő csillagát / a hóban ittfeledné egy madár...*”

És mindjárt siet is helyrebillenteni az egyensúlyt, mintegy kiszólva a versből, mintha önmaga olvasója volna: „*Micsoda téli kép e nyárra készülésben!*” És a vers világa helyre is billen: „*és szinte pattog újra már a nyár.*”

De itt még nincs vége. Csillaggal elválasztva egy kétsoros kóda következik:

*„Bokor mozdul s a fűvő napsugáron
egy kismadár megrémült tolla száll.”*

Különös, mondhatni, rafinált zárlat. Mintha ennek a bukolikus változata volna: „*az utcán béke lengett s valami borzalom*”. De belül marad a vers világán, ami, emlékszünk, azzal kezdődött, hogy „*Kis réten ülök, vállig ér a fű*”. Hiszen mi történik? Megmozdul egy bokor, egy kismadár ijedten felröppen. Ennyi az egész? Nem, ez csak a kép mögöttes valóságHITELE. De ahogy ezt Radnóti verssé formálja, abban, bújtatva, más is megszólal. Mert a vers ugyebár szavakból készül (ahogy ezt a 2. rész még tematizálja is). És a „*madár*” szó már elhangzott nem sokkal előbb, ha csak hasonlatként is, és annak a hasonlatnak volt (ahogy próbáltam jelezni) egy mélyebb, messzebbre utaló jelentése is, amelyben a verset indító kis rét kitágult a költő fenyegetően végesnek rémlő életévé.

Egy ijedt madár fölrebben – de a jelző túl erős: *megrémült*. És nem is a madár, hanem a tolla: „*egy kismadár megrémült tolla száll.*” Méghozzá a fenyegetően *fűvő* napsugáron!

A rémület a madárról a tollra helyeződik át, valamire, amitől ez az élőlény meg van fosztva, amit éppen elveszített. Ennek is adhatjuk kézenfekvő reális magyarázatát: beleakadt a bokor ágába, mondjuk, onnan száll tovább. De nem ezt visszük magunkkal a versből, hanem – a szépséggel együtt, amin átsugárzik – a rémületet.

Csengery Kristóf

MŰFORDÍTÁS MINT ÁLRUHÁS SAJÁT VERS

Francis Jammes–Radnóti Miklós: A ház rózsával lenne itt teli

Milyenek egy költő versei? Amilyen ő maga. Hát persze, ez ilyen egyszerű, s legtöbbször igaz is. De talán mégsem mindig. Radnóti Miklósról nekem mindig ugyanaz a jelző jut eszembe: szelíd. A szelíd Radnóti. Ezt az emberi portrét sugallják derűszomjról tanúskodó, lány vonásai a fényképeken, még a legsötétebb szorongatásban készült legutolsókon is, s ezt a benyomást erősítik meg az életrajzi tények. Költészete azonban ellentmond ennek a felhőtlen emberi portrénak: a versekben nem tud zavartalanul megnyilatkozni az a jámbor és nemesen egyszerű személyiség, amely a fényképekről és a krisztusian tiszta curriculum vitae tényeiből tekint ránk. Radnóti költészete mintha konfliktusban állna Radnóti lényével. De hát hogy is ne állna: a karakter hajlamaira, vonzódásaira nem mond igent sem a személyes tapasztalat, sem az, amit a költő a közösség tagjaként átél. Radnóti traumák terheit hordozza magánemberként: születésekor elveszti anyját és iker-testvérét, tizenegy évesen eltemeti apját. Zsidósága pedig a világtörténelem legtragikusabb korszakának áldozatai közé sorolja. Érett költészetének darabjai ritkán villantják fel szeplőtlenül a derű kékjét, legalább egy jelző vagy metafora mindig megidézi verseiben a sötét előérzetek árnyékát. A békés, harmonikus költő inkább a fényképekről tekint ránk, mint a versekből.

Radnóti nem csak nagy költő volt, de közismerten nagy műfordító is. Fordítói életműve talán nem csak a korai halál miatt körülhatárolt: okkal hihetjük, hogy akkor sem hagyott volna hátra több vaskos kötetre rúgó fordítói oeuvre-t, ha megadatik neki e területen is igen termékeny kortársai, Weöres Sándor, Vas István vagy Kálnoky László megélt éveinek száma. Az irodalomtörténet Radnótit válogató fordítóként tartja számon, márpedig e típus képviselői elsősorban saját lelki rokonaikat fordítják szívesen, és hosszan, nagy gonddal csiszolgatnak egy-egy fordítást. Összegyűjtött versfordításai között öt Francis Jammes-vers magyarítását találjuk: a francia költő ezzel a számmal nem kerül ugyan Radnóti favoritjai közé, de előkelő helyet foglal el a szintén néhány verssel szereplő Horatius, Hugo, Gérard de Nerval, Conrad Ferdinand Meyer és Cocteau mellett, kiváltképp, ha figyelembe vesszük, hogy Radnóti egy költőtől leggyakrabban csupán egyetlen verset fordított.

Ha végigtekintünk Francis Jammes (1868–1938) magyar fordítóinak listáján – Radnótin kívül Illyés Gyula, Kosztolányi Dezső, Nemes Nagy Ágnes, Rónay György, Szabó Lőrinc, Tóth Árpád, Vas István, Végh György –, látható, hogy a költő népszerű volt a *Nyugat* három nemzedékének költői és műfordítói körében. A magam megfigyelése szerint ez a megbecsültség mára jelentősen csökkent, s alighanem azért, mert Jammes költészetének nyíltan vállalt – s olykor kétségkívül szentimentalizmussal határos – érzelmesége alighanem távolabb esik a szárazabb kifejezésmódot kedvelő XX. század végi és XXI. századi ízléstől, mint a XX. század első felének stíluseáljától. Jammes költésze-

tének fő helyszíne a csendes és eseménytelen vidék, ezen belül is a falvak békés világa. Szereti mindazt, ami ódon, letűnt, patriarchális; érzékenyen, sőt részvétellel fordul a kis lények kis sorsa felé, legyen szó kiszolgáltatott állatokról vagy némán, robotolva szenvedő emberekről. Nostalgia (és néha mélabú) keveredik nála iróniával és szelíd humorral, naiv vallásosság érzékiséggel, olykor erotikával. Fontos tulajdonság verselésének sajátos lazasága: egyfajta könnyed, parlandós modernség, amely szabálytalan szerkezetű sorokkal oldja fel a klasszikus francia költészetben uralkodó hatos jambusok akadémiizmusát. Jammes költészete a szépség és jóság kettős ígézetében bontakozik ki.

Mindeme fogékonyágok és rokonszenvek között sok minden akad, ami a bukolikus Jammes-ot rokonítja Radnóti-val, egészében véve azonban mégsem ráz meg az áramütés izgalmával a két egyéniség találkozása. Kivéve egy mozzanatot. Jammes világában döntő szerepet játszik a vágyódás az aranykori derű, de úgy is fogalmazhatunk: az *idill* iránt. Jammes-nak megadatott, hogy még maga is megélje ezt az idillt, egy leáldozó korszak alkonyát, s aztán költőként nosztalgikusan visszatekintsen rá és sóvárogjon utána. Radnóti alkotásában is ott az idill utáni vágyódás, neki azonban a történelmi periódus, amelyben élt, legtöbbször más témákat és hangulatokat diktált: az idill egy-egy sor vagy strófa idejére megjelenhetett ugyan verseiben, mint felvetődő, épp csak megérintett lehetőség, arra azonban ritkán adódott alkalma, hogy ezt a vonzódását teljes költeményekben maradéktalanul kibontsa. A fordítói munka részben szerepjáték is, mely sokféle technikai, szellemi és lélektani alaphelyzetet kínál: ezek közül az egyik bizonyosan az olyan vágyak kielétele, amelyekre önálló művek alkotójaként a fordítónak nincs lehetősége. Jammes versét, melyet Radnóti *A HÁZ RÓZSÁVAL LENNE ITT TELI* címmel ültetett át magyar nyelvre, mindig is úgy olvastam, mint „adoptált költészetet” – olyan fordítást, melyben a szöveg tolmácsa saját rangrejtett versét írhatta meg.

A HÁZ RÓZSÁVAL LENNE ITT TELI

*A ház rózsával lenne itt teli s dongó darázssal.
Vecsernye szólna délután lassúdad kondulással;
a szőlőfürtök áttetsző kövek ilyenkor s lassan
szundítanak benn az árnyékos lugasban.
Ó, hogy szerethetnélek itt. Tied e szív, merész
huszonnégy évem, gőgöm és egész
fehér rózsáktól illatos költészetem tiéd;
és mégsem ismerlek, hiába minden hát, nem élsz.
Mert azt tudom, ha élnél, velem élnél,
velem lennél te itt, velem rejteznél ott a réten,
nevetve csókolnál, fölöttünk szóke méhek,
mellöttünk hús patak s a lombok összeérnek.
A napfény hullna csak, hallgatnánk, hogy sziszegne,
mogyorócserje vetne apró árnyéket füledre
s már nem nevetnénk, mert kimondhatatlan volna
szerelmünk és a szánk némán egymásra forrnia;
s érezném ajkaid pirossán, mily varázslat!
A rózsát, szőlők jóízét s mérgét a vad darázsnak.*

Radnóti ezzel a fordításával nemcsak remekművet alkotott, de a magyar fordításirodalom egyik kedvelt antológiadarabját is sikerült létrehoznia. A sorokat a szépség és a túlsorduló érzékiség mámore uralja: *rózsa, darázs, szőlőfürtök, árnyékos lugas, rét, hús patak, napfény, mogyorócsereje*. Az illatok, színek és hangok telt harmóniája megállítja az időt, békét teremt. De nemcsak az érzékiség van jelen a versben, hanem – jelzésszerűen – az áhítat is: *vecsernye szólna délután lassúdad kondulással*. És ott az ironia, amelyet korábban említettem, pontosabban a szelíd bájú önironia. A költő egyrészt megmosolyogja önmagát – *tiéd e szív, merész / huszonnégy évem, gőgöm és egész / fehér rózsáktól illatos költészetem tiéd* –, másrészt a nyolcadik sorban megjelenik a vers lélektani *trouville*-a, a fordulat, mellyel Jammes az olvasó tudtára adja, hogy akihez versét írja, nem is létezik, csak a fantázia szülötte: *és mégsem ismerlek, hiába minden hát, nem élsz*. Ettől lesz a vers végképp szeretnivalóan diákos: a feltárukozó gesztustól, mellyel a költő kiszolgáltatja önmagát, elárulva, hogy nincs is senkije, csak ártatlanul képzeleg, kiszínez magának egy álmot.

A magyar műfordítók Jammes-átültetéseit olvasva több szép egymásra találásnak is tanúi lehetünk. Általánosságban lehet említeni Rónay György tolmácsolásait: a katolikus magyar költő-műfordító természetszerűleg élénken rezonált Jammes témáira, magatartására, a versekben megfogalmazódó részvétre és alázatra. Talált önmagához illő Jammes-verset Tóth Árpád (LÁGY GYANTACSÖPP CSOROG) és Kosztolányi Dezső is (TRÉFÁS RÍMEK ESŐBEN). E két – szintén remekbe szabott – fordítást azonban egyszersmind tanulságos negatív példaként is említhetjük: mindkettő érzékletesen mutatja, milyen az, amikor egy igen-igen pregnáns nyelvű és technikájú költő olyannyira magához édesget egy neki tetsző és őt megszólító idegen költeményt, hogy az fordításként inkább hangzik fel az ő hangján, mint az eredeti költőén. Radnóti és A HÁZ RÓZSÁVAL LENNE ITT TELI találkozásában az a szép, hogy a versnek nem kell kimozdulnia Jammes stílusából, beszédmódjából ahhoz, hogy Radnóti is egyes szám első személyben lehessen jelen benne: a fordítónak nem kell elcsábítania a verset, mert a költő és a tolmács hangja, magatartásformája ezúttal, különös szerencse folytán, azonos vagy nagyon hasonló. Kegyelmi pillanatnak vagyunk tehát tanúi: Jammes verseinek egyik legszebb magyar fordításával gyarapodik, Radnóti pedig a francia pályatárs jóvoltából egy teljes költeményben, zavartalanul élheti át az idillt.

Lator László

ZSINÓRPADLÁS

NYÁRVÉG

Mind a ketten, Judit is, én is, bőrünkkel, húsunkkal, idegeinkkel, szenvedélyesen szeretjük a Balatont. Én egyetemista koromban láttam először, Fodor Bandi vitt el bennünket, alföldieket, Domokos Matyit meg engem, a neki gyerekkorától otthonos vidékre, Badacsonyba, Fonyódra. Judittal, ha csak tehattük, mentünk le, bérelt szobákba, Szárszóra, Bélatelepre, Balatonvilágosra Kormosékkal, szakszervezeti üdülőbe, később Tihanyba, Szigligetre (Judit ott szeretett a legjobban), majd, a hetvenes évek elejétől, a magunk kis füredi nyaralócskájába, nemcsak nyaranta, hanem gombázni, ősszel is, ott

pucoltuk, szárítottuk, savanyítottuk a Koloska-völgy felett gyűjtött sokféle gombát, de le-lementünk még télen is, mert negyvenkét négyzetméteres, kétszobás lakásunkat fűteni is lehetett. Az erkélyünkről, nagy félkörben, be lehetett látni az időjárással, napszakokkal, évszakokkal változó vidéket, a tihanyi félszigetet, a kettős tornyú apátságot, a túlpartot, Szántódót, a hol súlyosan anyagszerű, hol halványan ködlő-káprázó hegyeket, jobbra a sokféle zölddel foltos Balaton-felvidéket, Aszófő felé az emelkedővel hegyesszöget bezáró tornyot (ez a nem is tudom, miért olyan különös jelentéssel sugárzó kép lett egyik versem, a *SEKÉLY ÁLOMBAN* majdnem biblikus-mitologikus zárata: *S a megművelt hegy s a tömör / templomtorony hegyesszögében / ártatlanul feltűndököl / egy talpalatnyi éden*. És a folytonosan szint és felszint váltó nagy vizet. Alighogy, akkor úgy éreztük, valószínűtlenül hazard kalandorok, füredi honosak lettünk, máris megtaláltam a nekem valót, használni kezdtem, hol hordozóanyagul, hol csak úgy, önmagukért, új környezetem kisebb-nagyobb darabjait. Nekem még az olyan, inkább közérzetet, testi-lelki állapotot közlő kép is, mint a *NYÁRVÉG* kezdő soraié, *a délies fény édes ikra- / kocsonya*. *Semmi rossz előjel*, Füredhez kötődik. Az egymásba játszó, valahogy egymemű víz és levegő azért ikrás (ezt az ikrást, azt hiszem, Fodor Banditól vagy Takáts Gyulától vettem), mert szemcsésen-morzsalékosan remegő fénykáprázat. De úgy folytatódik, hogy *izmát a test még nem lazítja, / még győzi kedvvel és erővel*, s ebből máris kitetszik, hogy a kezdő képet nem meteorológiai jelentésnek, nem is egrys tájfestésnek szántam. Testi-lelki állapotunkra gondoltam, az öregedés (már közel jártam a hatvanhoz) előérzetében is édes érzékiséggel teljes hosszú napjainkra. Vagy inkább: a vers ezt is, azt is mondja, minden részletnek kettős jelentése van, legalábbis így szerettem volna, összecúsúznak, szétválnak, kioltják, átvilágítják egymást. *Az ezek a gyönyörrel tetézt / órák, ezek a hosszú lángok* lehetne majdnem figuratív, hátsó szándék nélküli rögzítése egy fényes-párás balatoni napnak, de a folytatás, a *sötét bozót rejtette fészkek, / lány gyantát izzadó suhángok*, az asszonyi és a férfitesztet is a versbe vonó erotikus képzeteivel, visszafelé is másféle feszültséggel tölti fel, másfelé mozdítja el a képet. És kétféle jelentéstartományra van, s nem kényszerít választani, a rá következő két sornak is: *Túlérétt gyümölcs sűrű nedve / tapad meleg parázna bőrre*. Jó volna, ha a *NYÁRVÉG* egyszerre mondaná a személyest és a személytelent, a világot, a világgal elkülönülten is egylényegű teremtményt átjáró teremtő princípiumot. Nem tudnám megmondani, miért következik, hogy illeszkedik a vers második fele az elsőhöz. Hogy kerülünk-kerülök vissza a nagyon is érett érzékiséggel játszó első rész után az anyaméhbe? Véletlenül, valami asszociatív vonzásnak engedve, mert valamiért azt találtam írni a hosszú nyári este mozgóképvillogásában, hogy a fény *bugyborogva, sísteregve / visszahúzódik éjszakára / az áttetsző üregekbe*? Az itt ilyenformán nem helyénvaló, legfeljebb a pszichoanalízissel magyarázható születés előtti állapot, az anyaméh, a magzatkor, a születés egyébként más verseimben is meg-megjelenik. Lehet, hogy ezúttal az egészet az *áttetsző üregek* indította el? Az hívta elő, sokféle élményt, valóságdarabot vonzáskörébe gyűjtve, talán a víz közele miatt is, ezt a regressziós, mondjuk, metaforát? Jelenthetne persze egyszerűen annyit, hogy este, a partról, hazamegyünk az áthévílt kis lakásba. Vagy ott van mögötte erdei barangolásaink egy-egy odva, ürege, föld alatti barlangocskája? *Az élőlények elcsigázva / bújnak a földalatti hővel / bélelt anyaméhforma házba*. Több fészke, több irány-rétege van a versbeli hajnalképnek is: *De egykettőre átalizzik / az ingatag, világos éjjel*. A következő sor csak első pillantásra természetelvű, tájfestő rajz. A *ledobja véreverte héját* stilizált-átrendezett mása lehetne a vörös-sugaras kora hajnali égnek is, de visszakötődik az *anyaméhformához* is, lehet a magzatburok is, és úgy képzelem, hogy egyszerre kell emlékezetünkbe idézni mind a kettőt, nem is kell okvetlenül választanunk. Megkockáztatom, hogy a *nagy medence peremén át / a reggel alászáll a víz*ig is

különbféle képzeteket gerjeszt, egyszerre idézi meg a külső és a belső történet színterét, a hegykarélyos tavat és a bibliai teremtés színpadát. Az *átgázol majd a veritékes / alvó is a felszínes álom / páráival pangó homályon* egy-egy sokféle jelentéssel zsúfolt szavával többféle képzetsort is indíthat, egy megélt fürdő nap filmkockáit villantja, fényt, homályt, vizet, veritéket, nyáréji álmot, és nyilván benne van, de semmiképpen sem kimódolt metaforája a születésnek. A zárósor, a *megettér még eleven hitéhez* zárja az áramkört, visszaköti a verset a kezdő képhez vagy hadd mondjam inkább: szólamhoz.

NYÁRVÉG

*A délies fény édes ikra-
kocsonya. Semmi rossz előjel.*

*Izmát a test még nem lazítja,
még győzi kedvvel és erővel.*

*Ezek a gyönyörrel tetézt
órák, ezek a hosszú lángok,
sötét bozót rejtette fészkek,
lágy gyantát izzadó suhángok!*

*Túlérett gyümölcs sűrű nedve
tapad meleg parázna bőrre.*

*Sokáig tart a fény apálya,
míg bugyborogva, sisteregve
visszahúzódik éjszakára
az áttetsző üregekbe.*

*Az élőlények elcsigázva
bújnak a földalatti hővel
bélelt anyaméhforma házba.*

*De egykettőre átalizzik
az ingatag, világos éjjel.
Ledobja vérezte héját,
s a nagy medence peremén át
a reggel alászáll a vízig.*

Fehérre ír fehérrel.

*Átgázol majd a veritékes
alvó is a felszínes álom
páráival pangó homályon,
megettér még eleven hitéhez.*

MIKOR KORMOZVA CSONKIG ÉGNEK

Ha nem is ilyen közvetlenül, szembeszökően, Füredhez kötődik egy tíz évvel korábbi versem, a MIKOR KORMOZVA CSONKIG ÉGNEK is. Csak én tudhatom, hogy szinte egész anyagát, ide-oda járó áramait abból a kisvilágból vettem. Hol egyszerűen csak leképezése a nekem önmagában is valami (néha homályos) jelentést kínáló mintának, hol átrajzolása egy-egy látványdarabnak. A láthatóan-foghatóan anyagszerű és az elvont-anyagtalan határvidékén emelkedik-ereszkedik. Így is indul, kettős természetűen. A *mikor kormozva csonkig égnek / gyertyái a bitang határnak* nem kitalált félmetafora. Ott van mögötte a látvány. A már enyészettel bélyeges, vöröslő-sárguló lombú fák, leginkább csakugyan gyertyaláng formájú jegenyék. A *bitang határ* nem csak a gazdátlan őszi tájat idézi, a veszélyeztetett teremtmények elhagyatott színpada is. A harmadik-negyedik sor, a *mikor az édes semmiségek / széttölnenek s új rendbe állnak* félig-meddig tájfestés. Akár rá is tudtam volna mutatni az *édes semmiségekre*, bokrokra, fákra, virágokra, füvekre. De elvontabb, általánosabb sugallatuknak is kellene lennie. Az *édesnek* érzéken ember-érdekű tartalmat szerettem volna adni. De vajon így hat-e a versben? Mit szólna hozzá Nemes Nagy Ágnes, aki villámló kisesszében magyarázta, hogy vannak az élő költészetben már használhatatlan szavak? A *róza*, a *csillag*. Mert tónusuk egy elmúlt korszakhoz kötődik. Nem ilyen-e az *édes* is? Én a vers széthúzó-összefonódó szólamaiban fájdalmasan szép hangzatnak képzeltem. A *semmiségekkel* együtt kétszónyi visszhangos egzisztenciális érvényű polifóniának. *Aszétölnenek*, ha így nézem, nem csak az élők átmeneti őszi vereségét mondja, hanem az egész, születése pillanatától halállal fertőzött drámai, tragikus és katartikus hangoltságú mindenséget. Az *új rendbe állnak* a pusztulás képlete, az váltja fel, az élet íve végén, egy időre vagy véglegesen, a sarjadását-születését. Szóval az első négy sor félig valóság, félig absztrakció, bizonytalan fogalmiságot közvetítő bizonyosnak tetsző matéria. A strófa második fele viszont fényképszerű rögzítése egy köznapi történésnek. Vagy inkább csak valami egészset célzó vázlata. Kora ősszel, egy-egy nyáriasan forró napon, hirtelen támadt forgószelel kapta fel, kavarta, sodorta a port, szemetet. (Bennem ráadásul a forgószelelhez sásvári, gyerekkori emlékek, babonás hiedelmek társultak.) Azt meg aligha kell magyarázni, miért *hályogos*, kivált a Balatonnál, a hajnali ég alj, legfeljebb azt tehetem hozzá, hogy ebben az antropomorf jelzőben a felettünk való világ közonye-részvéltlensége is érzik. *Az egyetlen-test seregélyraj* mondhatni természettudományosan hiteles. Második emeleti erkélyünk alatt, nyugatnak, szép szőlőskert húzódott, azt szállták meg, valószínűtlenül nagy csapatban, a mohó seregélyek, és mikor a gazdák salétromos puskával riogatták őket, úgy csaptak fel, fordultak erre-arra, mintha egyetlen test, egyetlen célszerűen működő szervezett lettek volna, a sötét tömeg nem zilálódott szét, egy madár sem vált ki belőle, mintha egy értelmes központi akarat irányította, fogta volna össze őket. Egy légi hangyaboly szervezeten működő társadalma. Kétféle természete van a második versszak anyagának is. Első fele elválik a modelltől, a környezet elemei ott vannak ugyan mögötte, de körvonalaik bizonytalanok, versbeli rendjük önkényes. A Horváth Mihály utcán, Tihanyból, Tihanynak, szezonvégi késő estéken, jöttek-mentek az éneklő, kurjongató részek, de a vers írásakor aligha hívtam elő emlékezetemből azokat a jeleneteket, ködös egyidejűségben, kiszámíthatatlanul, szeszélyes mintázatokba rendeződve sejlenek a vers erőterében. Így, elválva körülrajzolható háttérétől, a *mikor rekedtre vált az ünnep / részeg kedve* másféle képzeteket indít. Úgy van-e, ahogy én érzem: visszhangos tere támad? A *vásott szövedék* nyüvödésének, *kopásainak*, *szakadásainak* sem voltak azonosítható mintái (a sorok alakításába a kínálkozó rímek is belejátszhattak), egyszerűen csak innen-onnan vett félemlékeimmel próbáltam testet adni valami elvont

tartalomnak, szorongásaimnak. A szakasz második felében viszont megint közvetlenül, nyersen, stilizálatlanul, hangjával, színével, szagával jelenik meg a világ. Ősszel Füreden mindenfelé érzett a cefreszag. (Ez is életem egy-egy korszakát hozta vissza, Szőlőst, a feketehegyi szüretidőt, bár ott inkább a kipréselt szőlő, a mont szaga érzett, Medgyesegyházát, egy osztálytársammal egy nagy gyümölcsösben ott dolgoztuk át a nyarat, hordókba gyűjtöttük a hullott, már a földön is rothadó szilvát, barackot, egyebet, a cefre szagával keltünk, feküdtünk.) *A valami jármű* darabos dohogással ott járt el a ház mellett, ki ne ismerné a traktorok csakugyan *görcsösen köhögő* hangját? De ha a kép természet után készült is, megrendezetlenül is többet mond puszta önmagánál. Mert előhív valamit, akár ködösen, emlékezetünkéből. Feltöltheti a versbeli helye is, mert valamilyen szerkezetbe kerül, egy sokfelől sokfelé ágazó hálóba. *A szép szemét* amúgy is kétlényegű, nemcsak a visszavonuló tenyészetre vonatkozik, hanem, úgy képzelem, emberi állapotunkra is. *A foltokban érdes pikkelyekben* láthatóvá, foghatóvá kellene hogy tegye az elvont *jóvátehetlent*.

Kétféle lehető jelentése, erre-arra képzeteket indító homályos tartománya van (kellene hogy legyen) a folytatásnak is, nézhetem hagyományos természetlírának, évszakversnek: *s a szeszélyes mintájú forma / felfedi az élesre ajzott / tekintetnek gyorsan romolva / a pontos vékony szálú rajzot*, de nyelvhasználata, a minta fölé emelt képei, a megformálás technikája, félig természetelvű, félig nonfiguratív rajza egy másféle lírai tartományba helyezi. Nem is tudom, egyáltalán érthető-e első olvasásra, s ha érthető, hogy érthető ez a négy sor. Mert úgy ír le közeget, tárgyakat, hogy hagyományos nevüket nem ejti ki. Lehet, csak én tudom, hogy *a szeszélyes mintájú forma* nekem akkor leginkább a fák lombtestét jelentette, nyáron, kora ősszel ismerős formájukat, a nem romlandó vázat, törzset, ágakat-bogokat takaró változatos alakzatokat. De mert semmit sem nevez meg hagyományos nevén, a szöveg alatt egy tágabb világ van. A tárgyak, a lények erre-arra terjeszkedő közössége. Egyébként, és ezt nem kell tudni a vers megértéséhez, ebben a strófában hajdani kollégiumi tanárom, Fülep Lajos szelleme kísért. Ő mondott egyszer a Széher úton sétálva valami ilyesmit: szorongató pillanata az életnek, mikor a valószínűtlenül pazarló formák alól ősszel egyszer csak előtűnik a zöld testét vesztett dísztelen váz. Talán nem egészen így mondta, azt meg aligha tette hozzá, hogy az időszakos növényhalál az ember végső lecupaszodását példázza, fenyegető foglalat, érvényes képlete nemünk nem ideiglenes vetkezésének. Arra viszont emlékezni vélek, hogy lenyűgözte a kopár váz tiszta szerkezete.

Idáig a vers, sorról sorra, egyébként személytelen, képsorai természete szerint egyre komorabb tartományokba ereszkedik. Nem tudatosan, inkább a versanyag, a szerkezet félhomályos rendezői utasítására, megtörtem a lefelé tartó, valószínűleg folytathatatlan versívét: a sötét alapdallamot a negyedik versszakban egy fényes-himnikus szólam váltja fel, a visszavonulóban is hatalmas teremtmőerőé, a mindenfelől előtörő romlással felelő, egyébként irracionális *és-mégis*. *A bekerítve és fenyegetve* ránk, magasabb rendű lényekre is vonatkozik, végérvényesebben, *a szín, a fény az árnyék* a mi nevünkben is mondja, megejtve érzeinket, konok ellenérveit. A strófa második felében *az a fák még lobbanékony / heviükben megmeredve állnak* és ikerképe: *a nyirkos hasadékon / minden az érett magra árad* szándékosan emberszabású erotikus képzeteket gerjesztenek, bár nem kell okvetlenül beleértetni őket. Az első a férfi, a második a női testet vonhatja a vers körébe, a halállal szembeszegülő szexuális ösztönt. *Mert nem tud ellenállni a halálnak / élvez-halni menekül test a testbe* – jó harminc évvel későbbi versemnek ez a két sora az erotikának ezt a halált hátrító jelentését próbálta megfogalmazni. A negyedik strófától, ettől az elra-

gadtatott töredék rapszodiától lett a MIKOR KORMOZVA CSONKIG ÉGNEK, kedvem szerint, két- vagy talán inkább többszólamú, mert ennek visszafelé is hatnia kellene, valahogy szólania a komor strófák hátterében is. De még az első olvasásra legkomorabbnak, az utolsónak is módosítania a jelentését. Lehet, csak én képzelem úgy, hogy az egyedít magába ölelő egyetemes halál valami megmagyarázhatatlan megkönnyebbülést kínál. Ha többre nem is, legalább egy versnyi időre.

Mi minden teremti meg egy vers dinamikáját, sodrát és feszültségét? Az anyag, az elemek, a képek, a fogalmak célszerű rendje, társulása. A különféle formai, akusztikus készletek, nemcsak a kötött idomokban. A MIKOR KORMOZVA CSONKIG ÉGNEK egy-egy rímnek is köszönheti alakulását. Ha nincs az *égalj*, a *seregélyraj* talán kimaradt volna belőle, az *ajzott* és a *rajzot*, a *vásott* és a *szakadások a forma* és a *romolva* véletlen találkozása egyszer csak tervrajza, szigorú törvénye lett a versnek. Vagy a szintaxis: a mondatok szerkezete, rendje, tagolása, a mértékhez igazodó vagy a mértékkel ellenkező futása mindig bele-szól a versbe. Véletlen volt, hogy a MIKOR KORMOZVA CSONKIG ÉGNEK a *mikorral* kezdődött. Mert úgy adódott, kényszerűen, hogy újra és újra megismételjem, szerencsés hullámvérést indított a versben. Meglódulásaival, áthajlásaival, szűk helyre szorított részleteivel, lezáratlan tagmondatai lebegő feszültségével követi is, gerjeszti is a képek, a fogalmak hol széttartó, hol összezsapó mozgását. Az egész versen végigfutó nyitott mondat-sor valami várakozást támaszt: várjuk a főmondatot, de a hosszú körmondat végül is befejezetlen marad. Az utolsó, a legnagyobb terű mellékmondat, az *amikor álmában az állat / megérzi közelét a teste / éjszakájában tévedezve / az övénél nagyobb halálnak* főmondat-természetű. Ehhez az is kellett, hogy az *amikor* megtörje a *mikorok* monotoníáját.

MIKOR KORMOZVA CSONKIG ÉGNEK

*Mikor kormozva csonkig égnek
gyertyái a bitang határnak
mikor az édes semmiségek
szétzüllenek s új rendbe állnak
mikor a forgó porgomolyból
a hatkor még hályogos égalj
lapján egy hangra visszafordul
az egyetlen-test seregélyraj*

*mikor rekedtre vált az ünnep
részeg kedve mikor a vásott
szövedéken már szembetűnnek
a kopások a szakadások
mikor komorabb napra készít
a reggel s görcsösen köhögve
valami jármű elenyészik
a rothadt cefre szagú ködbe*

*mikor még szinte észrevétlen
foltokban érdes pikkelyekben
kiütözik a szép szeméten*

*valami jóvátehetetlen
s a szeszélyes mintájú forma
felfedi az élesre ajzott
tekintetnek gyorsan romolva
a pontos vékony szálú rajzot*

*mikor a szín a fény az árnyék
az anyag szaga íze nedve
bekerítve és fenyegetve
csak mondja mondja a magáét
mikor a fák még lobbanékony
hevíükben megmeredve állnak
mikor a nyirkos hasadékon
minden az érett magra árad*

*mikor vékony álmában odva
melegében mindenre éber
érzékeivel ösztönével
figyel a készülő zajokra
amikor álmában az állat
megérzi közelét a teste
éjszakájában tévedezve
az övénel nagyobb halálnak*

1975

Dávidházi Péter

A SEJTELEM, AVAGY A KÖLTÉSZEZET VIGASZA

Fodor Géza emlékének

Kibontván a gyászjelentést, napokkal a halálhír után, a veszteség kiélesedett fájdalmába hirtelen ismerős, bár homályos jó érzés vegyült, zavarba ejtően, érthetetlenül, szinte illetlenül. Nem okozhatta a lap felső részének tartalma, mely a szokott és megszokhatatlan formula szerint értesítette „*mindazokat, akik ismerték, tisztelték és szerették*”, hogy meghalt Fodor Géza, egyetemi oktató, esztéta, dramaturg, irodalom- és operakritikus, a *Holmi* szerkesztője. Hosszú percekbe telt, míg rájöttem, hogy egy öntudatlan képzettársítás váltotta ki, a nyomtatvány közepén sorkihagyásokkal elkülönített és vastag betűkkel kiemelt mondatrészhez kapcsolódva: „*2008. október 7-én, életének 66. évében / váratlanul elhunyt*”. Magamban olvasva hangtalanul nyilván kimondtam a számokat is, s ettől az